

# LA INDUSTRIALITZACIÓ DES DEL CAS DE VILASSAR

Benet OLIVA RICÓS, **Els orígens de la primera industrialització del rerepaís. Un cas emblemàtic: Vilassar i el capital comercial Barceloní (1828-1875)**, Mataró: Caixa d'Estalvis Laietana, 1999.

Els orígens de la primera industrialització sovint s'han tractat des d'un punt de vista massa barceloní. Per això Benet Oliva i Ricós presenta un estudi centrat en el rerepaís, partint del cas concret de Vilassar. Aquest llibre, que va rebre el Premi Lluís 1998, té com a objectiu central demostrar l'existència d'una llarga tradició mercantil que vincula Vilassar amb la dinàmica econòmica barcelonina; i ho fa a través d'un estudi profund de les principals nissagues de fabricants d'aquesta població i dels principals grups financers de Barcelona. El llibre parteix, en paraules de l'autor, de la idea que «el procés industrialitzador de la Catalunya vuit-centista no arrenca tant de les fàbriques d'indianes de la ciutat de Barcelona, tal com s'exposa en el model de Pierre Vilar, sinó de la xarxa d'indústria rural del rerepaís» (p. 19). Oliva proposa estudiar la industrialització del rerepaís per entendre el model global català. Però el llibre també proposa estudiar el cas d'una població del litoral, analitzar els grups de fabricants autòctons i la seva evolució, i intentar comprendre les seves estratègies comercials. Paral·lelament es va descrivint amb detall el paper que tindrà el capital comercial barceloní en el procés industrialitzador de Vilassar. La importància de l'anàlisi de relacions entre Barcelona i el rerepaís (exemplificat en una població concreta) fa que Àngels Solà Parera, en la presentació del llibre, consideri que aquest treball esdevindrà una peça bàsica més per entendre la complexa dinàmica de la industrialització catalana el segle XIX.

El llibre s'estructura en set capítols, el primer dels quals és una introducció que estableix els principals objectius de l'autor. També analitza breument alguns trets de Vilassar des de l'època medieval, moment, segons l'autor, en el qual tenen lloc alguns fets que ens permeten entendre la implantació primerenca dels hàbits mercantils i el sorgiment de les nissagues modernes.

En el segon apartat, Oliva planteja una cronologia general de la primera onada industrialitzadora a Vilassar. Situa l'etapa de protoindustrialització, entre 1787 i 1816, i

assenyala la importància del tèxtil domèstic i el paper dels distribuïdors que recollien el teixit. Un segon període s'allargaria fins a 1855, centrat en l'arrencada del cotó, l'aparició dels fabricants i la crisi de la filatura tradicional (el 1848). L'autor la qualifica d'etapa de poca vertebració i de retard tecnològic (sobretot per la manca d'energia i de capitals). L'últim període, del 1855 al 1878, és una etapa de mecanització, però també de crisi, amb l'entrada dels capitals barcelonins, de la introducció dels vapors i la mecanització, i de les crisis causades pels déficits energètics de Vilassar. La demografia també té una presència important en el llibre. En el tercer capítol, l'autor insisteix que la demografia està estretament vinculada amb la industrialització. Ho demostra establint sis etapes –des del segle XIII al 1990– que permeten veure que en el període industrial la població s'incrementa notablement, mentre que s'estanca en els moments de crisi. A través de les nombroses gràfiques i taules es pot constatar que a la primera meitat del segle XIX es va produir un canvi social radical que esquarterà la societat tradicional.

L'anàlisi de l'estructura social inclou referències al grup de propietaris de la terra i demostra que en molts casos els eclipsaran els fabricants tèxtils, que a partir d'ara seran els que obtindran càrrecs locals i gaudiran de més importància social. Oliva també fa un estudi detallat dels treballadors i les seves diverses formes d'associacionisme. La conclusió que s'extreu del llibre, a partir de molts exemples concrets, és que el moviment obrer en aquest moment, a Vilassar, era un combat contra els burgesos, però que partia de conflictes puntuals, en funció de la problemàtica de cada fàbrica.

Un dels grans mèrits del llibre de Benet Oliva és l'extensa documentació i la quantitat d'exemples inclosos, en especial en el capítol que dedica als llinatges de fabricants on fa un estudi dels principals llinatges del Vilassar vuitcentista, i alguns de fora de la població. Cadascuna de les grans nissagues de fabricants ens aporta un aspecte que cal tenir en compte en la idea de fons del llibre: la industrialització del rerepaís. En aquest apartat –ocupa gairebé la meitat del llibre– Oliva ressegueix els orígens i evolució de famílies que van des dels Feliu de la Penya Isern fins als Mayolas, passant

pels Tauran i els Comes, els Vehil, els Serra, i els Roldós. Són llinatges que tenen un origen diferent, però tots acaben fent un paper destacat en la indústria vilassarenca i de les rodalies. Sigui com sigui, l'autor ens remarca que tots ells exemplifiquen la història mercantil i industrial de Catalunya. Cal destacar que, a partir d'aquestes anàlisis familiars tan detallades, es pot veure perfectament el paper dels capitals barcelonins per finançar la mecanització de la indústria vilassarenca. És així com Benet Oliva ens introdueix un nou capítol en el qual analitza les principals cases comercials de Barcelona que finançaran la indústria a Vilassar: els Nadal i Ribó, i els Coma, Ciuró i Clavell. Ateses les limitacions dels fabricants locals pel que fa a les capacitats financeres, aquestes companyies comercials aprofitaven per controlar la producció local a través de la concessió de préstecs o formant societats comanditàries. La tasca d'aquestes empreses era la de finançar la mecanització i organitzar una indústria tèxtil rural jeràrquica, que depengués d'ells, i així controlar tots els processos de producció, des de la compra del cotó fins a la comercialització de la producció, passant per la filada, el tissatge i l'estampació. Aquestes societats han passat molt desapercebudes, ja que normalment no apareixen en les relacions nominatives. Però a partir dels exemples que ofereix l'autor, podem veure el paper cabdal que van tenir en la industrialització del rerepaís. No hem de pensar, però, que hi havia problemes entre els fabricants i aquestes empreses, ja que en general s'establí una relació de complementarietat i dependència alhora, motivada pels interessos comuns. A través d'aquest sistema d'organitzar petites unitats productives d'arreu del país es van crear grans *holdings*, que integraven tots els processos de producció (tot i que l'autor ho matisa en el cas de la llana).

Per concloure, cal remarcar la intenció de Benet Oliva de deixar clar que a partir del cas de Vilassar es pot trobar una visió global de desenvolupament del rerepaís, sobre el qual la indústria barcelonina es podrà recolzar. En paraules d'Oliva, el rerepaís acabarà essent el «*hinterland* cotoner de la Barcelona vuit-centista» (p. 507).

Bibiana Cruz i Balés